

EN,
12.
Gonden en
en BELEE.

tering
lden.

LE, Jhr. Mr.
Y DER OYE

erlingen

IPPI.

ENEN
n, en uit den
an Filippi,

SMITT,
merde Kerk

3.50.
k verkrijgbaar
an i vel dikte,

SOOTSCHAP
NDEL
EN
FORMSER.

AP

R,

EL.

ERS,

teit.

lk te Ouder-
heer A. Ho-
lwijk / 34.50;
a Gravevande
de jaarvegan-
Peursem / 17;
ngen / 17.25;
1. Loosrecht
e Oudshoorn
s van Amstel
taeiser" / 25;
ol. faculteit;
/ 3.10; van
n te Hasselt
6; van item
te Langenslag
2; van item
te Staphorst
/ 5.42; van
idem te Stad
e Amst Vol-
lombt Vol-
lombt / 1.47;
te Zwartsluis
van item te
93; van item
van item te
idem te Sna-
d / 6.20; van
m te Garip
35; van item
/ 13.08; van
em te Huij-
ochie / 3.20;
idem te Rijk-
Lekkerland
m / 21.50; van
van item te
oonhoven B

Loosduinen
van den
D. / 110;
singens van

jaarlijkse
A. Verdugo

tie door Jhr.

restaat, Han-
de Kamer

A T.
ngmeester.

126

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N° 124.)

Zondag 21 Juli 1901. N° 1229.

Dit blad wordt geregeerd des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE: Bureau: Warmoesstraat 95, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donnerdag 's namiddags te 13 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau: 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereen. 12 Ct. p. regel.

„En gij zijt in Hem volmaakt.“

En gij zijt in hem volmaakt die het Hoofd is van alle overheid en macht. Col. 2: 10.

Volmaakt zijn, en toch struikelen, kan saangaan. Uw volmaakt zijn sluit dagelijksche schuldbelijdenis voor God niet uit. Paulus kan aan de kerk van Colosse schrijven: „Gij zijt volmaakt“, en toch er op volgen laten: „Doodt dan uwe leden, die op de aarde zijn, namelijk hoerij, onreinheid, schandelijke beweging, kwade begeerlijkheid en de geldzucht, welke is afgodendienst.“ (3: 5).

Dit schijnt elkaar te weerspreken. Ge zoudt zoo zeggen: als iemand volmaakt is, dan heeft het geen zin meer, hem, gelijk Paulus toch doet, toe te roepen: „Maar nu legt ook gij dit alles af, namelijk gramschap, toornigheid, kwaadheid, lastering, vuil spreken uit uwen mond; ligt niet tegen elkander.“ (3: 8, 9).

Oppervlakkig bezien, zoudt ge zeggen, dat vloekt het één met het ander. Wie nog af moet leggen zijn gramschap en lastering, wie nog dooden moet zijn onreinheid, die is niet volmaakt, veeleer nog in hooge mate onvolmaakt. En omgekeerd, als ik van iemand uitspreek dat hij volmaakt is, dan heb ik me of in mijn zedelijk oordeel over hem vergist, of wel dan kan zoo iemand alle deze zonden niet meer afleggen, overmits hij ze dan afgelegd, volkomen afgelegd heeft.

Als de rijke jongeling tot Jezus komt, en nabij het koninkrijk Gods, maar er nog niet in is, dan zegt Jezus tot hem: Wilt gij volmaakt zijn, verkoop dan uw goed en geef het den armen. Dit maakt alzo den indruk, alsof prijsstelling op het bezit van zijn goed in Jezus' oog de eenige wezenlijke zonde was, en alsof wie met deze ééne zonde maar brak, er was, en nu in Gods oog de volmaaktheid bereikt had; iets wat uiteraard de bedoeling van Jezus woord niet kan geweest zijn.

Altoos geraken we alzo tot dezelfde uitkomst, dat volmaakt zijn heel iets anders is dan volmaakt worden. Dat volmaakt zijn niets te maken heeft met de trapsgewijze levensvernieuwing, met de steeds voortgaande heiliging, noch met het steeds meer overwinnen van de verleiding, maar dat het „volmaakt zijn“ op éénmaal in ons tot stand komt, als God het steenen hart uit ons wegneemt, en ons innerlijk wederbaart ten eeuwige leven. Als de Heilige Geest in uw hart als in zijn tempel inkeert, en woning bij u heeft gemaakt, dan zijt ge volmaakt, dan is de wortel van uw bestaan en aanzijn, die doodelijk krank en verandert was, volkomen gaaf en gezond geworden, en zijt ge in de binnenste kern van uw wezen uit den staat der onvolmaaktheid in den staat der volmaaktheid overgezet. Ge weet dan dat ge uit den dood zijt overgegaan in het leven. Ge zijt dan overgezet uit het rijk der duisternis in het rijk van den Zoon der liefde. En in het binnenste van uw wezen zijt ge dan in zoo volstrekt en zuiver volmaakt, dat gij niet meer kunt zondigen, omdat het zaad Gods in u blijft.

Ge staat dan afgekeerd van de duisternis en gekleerd naar het licht.

Ge staat dan in beginsel tegenover zonde, wereld en Satan, juist zoals God zelf, zoals de goede engelen, en zoals de volmaakt rechtvaardigen om Gods troon er tegenover staan.

Ge haat dan wat ge eerst liefhadt.

Ge zijt in dien zin dan volmaakt, gelijk uw Vader in de hemelen volmaakt is.

Maar daarom heeft God u niet op hetzelfde oogenblik afgesneden van de nadering uwer verdorven natuur, en daarom woont er wel terdege nog zonde bij u in. Daarom heeft de verleiding en verzoeking nog wel waarlijk vat op u. En juist hieruit ontstaat dan uw roeping, om, met uw volmaakt zijn in de kern van uw wezen, nu ook den strijd tegen die nadering van uw natuur, tegen die nog in u wonende zonde, en tegen die verzoeking van wereld en Satan op u te nemen, hierin nimmer te vertragen, en dank zij dien strijd, nu ook uitwendig in uw levensopvoering, in uw gedachten, woorden en werken steeds meer de volmaaktheid na te jagen, en gaandeweg volmakter te worden.

Dat pogen nu, dat streven, die worsteling, die strijd gaat heel uw leven door. In die worsteling met de zonde hebt ge elken dag te volharden. Daarbij ontdekt ge telkens nieuwe zonde, waarop ge eerst niet bedacht waart. En juist uw vordering in zedelijke volkomenheid verwijft derwijze uw kennis van zonde, en verbeeldt in die mate uw conscientie, dat ge voor uw eigen gevoel,

onderwijl ge werkelijk vordert, toch den indruk ontvangt, alsof ge steeds verder van de volkomenheid afraaktet.

De zelfvoldaanheid neemt bij een kind van God, dat vooruit komt, niet toe, maar af. En zoo is het te verklaren, dat zelfs de allerheiligsten in dit leven niet dan een klein beginnel van de volle geloofsgehoorzaamheid in zich bevinden.

Feitelijk is de beste die sterft, in zijn sterven nog niet anders dan een arm zondaar voor God, ook al weet hij zeer goed, dat hij tal van zonden te boven kwam, en voor veel goede werken genade ontving.

Eerst in het sterven zelf, voltooit de Heilige Geest door bovennatuurlijke genade deze heiligmaking op zulk een wijze in ons, dat we alsdan der zonde voor altoos afsterven.

Toch is ook hiermede nog niet alles gezegd. We zijn volmaakt, als het zaad Gods in ons hart indaalt. We worden gaandeweg iets volmakter, als we veel zonden te boven komen. We worden in vollen zin volmaakt, als we in ons sterven der zonde geheel afsterven. Maar, zonder meer, zouden die twee onoverkoenbaar blijven voor ons eigen besef.

Daarom komt bij deze twee nu nog dit derde bij, dat Paulus zegt: Gij zijt volmaakt in Hem, d. i. in Christus. Gelijk hij dan ook in Col. 1: 22 zegt, dat het doel van zijn apostolische werkzaamheid is: een iegelijk mensch volmaakt te stellen in Christus Jezus.

Dit is het mysterie der rechtvaardigmaking, mits ge ze opvat, niet van u als kind van God op u zelve genomen, maar van u als kind van God in uw mystieke unie met Christus, ons aller heerlijk Hoofd.

En dit is geen fantasie, maar veeleer omgekeerd de feitelijke werkelijkheid.

Fantasie is het juist, als ge uw eigen persoon als een op zich zelf staand wezen beschouwt. U diest te maken, dat ge zulk een op u zelf staand wezen zoudt zijn, is juist de zonde, is de inbeelding van uw zelfzucht, is uw zondig veraninnen.

God schiep u heel anders, niet als een op zich zelf staand persoon, maar als lid van het ééne groote menschelijke geslacht. En zoo ook herschiep Hij u niet als een uitverkoren eenling, maar als lid van dat nieuwe menschelijke geslacht, waarvan Christus het Hoofd is, en dat daarom heet het Lichaam van Christus.

Blijft gij nu toch de rekening voor uzelf openmaken, alsof gij een uitverkoren eenling waart, dan vervalt ge uw geloofsbesef, dan houdt ge de verbeelding van uw geloof tegen, en dan kunt ge u niet als een volmaakt in de kern van uw wezen voelen, noch ook als een heilige in dit leven voor uw God staan.

Dan moet ge wel denken: Dat alles moge voor anderen waar zijn, maar voor mij is het niet waar.

Dan raakt ge in valsche bekommernis, en blijft wachten op een genade die nooit komt, en die u, op uw eénige en als een eenling, het zalige gevoel van het kindschap zou moeten seneken.

Dit nu kan niet, en kon nooit.

Niet één verlorene heeft ooit op zichzelf, buiten zijn aanhoorigheid tot het Lichaam van Christus, zich als een heilige, als een uitverkorene, als een volmaakte bekend.

Gij zijt volmaakt in Hem.

Doch let er nu wel op, dit beduidt niet, dat ge u als een volmaakte zult bekennen, doordien ge niet zult als uw Heiland een buitengemeen verkeer in visioen of in uw verbeelding krijgt. En het wil ook niet zeggen, dat ge het niet zijt, maar dat God u als zoodanig rekent.

Nieuw inlijving, uw inplanting in Christus is een Goddelijke realiteit. Niet gij doet dat, niet uw geloof doet dat, niet uw verbeelding brengt dat tot stand, maar God volvoert dit zalig werk. Eerst stondt ge buiten het Lichaam van Christus. Dan lijft God u in Christus in. Daardoor zijt ge een lid van dat mystieke Lichaam van Christus. En nu gaat het met u, zoals het met dat Lichaam van Christus gaat. Ge zijt er organisch ingevlochten en in opgenomen. Het leven, dat door dat Lichaam stroomt, is uw leven. Niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij, en wat ik nu leef, dat leef ik door den Zoon van God, die zichzelf voor mij heeft overgegeven.

In Christus, het hoofd van dat Lichaam, woont de Heilige Geest, uit Christus vloeit deze Heilige Geest in de leden van het Lichaam. En uw staat voor God is nu niet meer wat ge in uzelfen zijt, maar wat gij in Christus zijt en Christus is in u.

Al wat ge nu met uw bevinding leeft buiten dat Lichaam van Christus verarmt u en maakt u ongelukkig. Maar ook al wat ge leeft in dat Lichaam van Christus geeft

u de zalige bevinding van een heilige, van een volmaakte realiteit.

„Evenals had ik nooit zonde gedaan, ja, als had ik het zelf al volbracht wat Christus voor mij volbracht heeft, voor zoover ik zulk een genade met een geloovig hart aanneem.“

Zoo niet valt ge weer uit het geloof uit, af alles is weg, en er blijft niets dan zelfaanklacht, dat ge tegen alle Gods geboden gezondigd hebt, ja nog steeds tot alle boosheid geneigd zijt. Maar dan ook, zoo keert ge niet tot het geloof terug, of ge voelt u weer als lid van het Lichaam van Christus, met Christus één plante, een raak in den Wijnstok, en al wat Christus heeft is het uwe, en al wat het uwe was, zinkt weg in de diepte der zee.

Dit nu is de geloofsvolmaaktheid.

Al uw zonde verzoend, al uw schuld verzwoegen, en al de heiligheid en de gerechtigheid van Christus uw heiligheid en uw gerechtigheid, evenals hadt ge nooit zonde gekend, gehad of gedaan, ja, als hadt ge het al zelf volbracht, wat Christus voor u volbracht; en wat is dit anders dan de zalige bevinding van volmaakt in Hem te zijn?

Zoo is er dus feitelijk in u zelf niet anders dan de volmaaktheid in den wortel, in beginsel, door het zaad Gods dat in u is. In uw uitwendig leven is niets, en kan niet anders zijn, dan een streven om steeds volmakter te worden, maar zonder dat het ooit wordt, althans niet aan deze zijde van het graf.

Maar in de geloofsvolmaaktheid valt gij met al uw onvolmaaktheid weg, om niet anders van u te doen overblijven dan een lid van het Lichaam van Christus; en hoe zou een lid van Christus' Lichaam ooit anders dan volmaakt in Hem kunnen zijn?

Amsterdam, 19 Juli 1901.

Voor de Vrouwenkampen in Zuid-Afrika.

Bij ons kwamen voor de Vrouwenkampen in Zuid-Afrika de volgende gilden in:
Verantwoord in ons nummer d.d. 14 Juli / 377.68; verder ontvingen wij: van den heer W. E. de Boer: geoll. in de Geref. kerk te Nijkerk 0.01 Vel. / 76.60; van Ds. J. A. Goedbloed: geoll. in de Geref. kerk te Nieuwendijk (N.Br.) / 42.13; geoll. in de Geref. kerk te Doorn / 34.65; van Ds. H. T. Hoekema: geoll. in de Geref. kerk te Woldendorp (Gr.) / 54.19; geoll. in de Geref. kerk te Nieuwolda (Gr.) / 11.12; van Ds. H. Andree: geoll. in de Geref. kerk te Oosterdijk (Fr.) / 21.16; van den heer G. Scholten: geoll. in de Geref. kerk te Epe / 54.29; van Ds. I. D. v. d. Velde: geoll. in de Geref. kerk te Klundert / 5; van den heer G. den Hartogh: geoll. in de Geref. kerk te Lekmond / 4; van Ds. H. van Dijk: geoll. in de Geref. kerk te Piazam / 21.19; van den heer M. Reijnders: geoll. in de Geref. kerk te Maartensdijk / 8; van den heer van der Wart: geoll. in de Geref. kerk te Voorburg / 20; van Ds. Joh. Jansen: geoll. in de Geref. kerk te 's Gravevande / 11; van den heer M. Haarsma: geoll. in de Geref. kerk te Tjerkwerd / 8.50; van den heer N. V. / 1; door Ds. M. Olinga: geoll. van Ds. W. Bartels: geoll. in de Geref. kerk te Nieuw-Bulven / 14.39; van den heer P. v. Gemeren: geoll. in de Geref. kerk te Heerjansdam / 19; door Ds. J. Westerhuis te Groningen / 100; geoll. in de Geref. kerken te Groningen A 81 B / 251.25; van den heer K. Slot: geoll. in de Geref. kerk te Dikshorn / 25; van den heer J. v. Dijk: geoll. in de Geref. kerk te Zutphen / 47.80; door den heer H. Kok te Bergen op Zoom (nagelaten gelden) / 3; van Ds. F. Kramers: geoll. in de Geref. kerk te Stroobos / 38.50; van den heer C. de Rijk: geoll. in de Geref. kerk te Haelen B / 30.28; van Ds. D. Koffijberg: geoll. in de Geref. kerk te Culemborg / 42.50; van den heer J. de Boer: geoll. in de Geref. kerk te Zuidland / 12.43; geoll. in de Geref. kerk te Dordrecht C / 50; R. / 1; van den heer Joh. van Roon: geoll. in de Geref. kerk te Vlaarding B / 45; geoll. in de Geref. kerk te Pansens en Moddergat / 20.60; geoll. in de Geref. kerk te Terneuzen / 179.60; van Ds. R. H. Pel: geoll. in de Geref. kerk te Schmaad / 14. Totaal / 4987.71.

Recensien.

REKJAH, Christelijk Maandblad voor de verpleging van Krankezieken, Idioten en Zenuwlijders. Hoofdredacteur J. H. A. van Dale, geneesheer-directeur van Veldwijk. Uitgever H. Hooft Jm. te Ermelo. Prijs per jaargang / 1.50.
De arbeid der Christelijke barmhertigheid, die zich beweegt op het gebied van krankzinnigheid en idiotie, is een eere voor den Christen. Naam. Stichtingen als Veldwijk, 's Heerenloo, Bloemendaal, Wagenborgen en Dennenrood, dwingen zelfs de ongelooovig medische wetenschap eerbied af. Binnen korten tijd is deze plante, klein als een mosterdzaad bij den aanvang, opgeschoten tot een weligen boom, en er zijn honderden, wier diep geschokt zenuwleven hier ruste vindt in de schaduw zijner takken.
Het was een goede gedachte van deze stichtingen een maandblad te laten uitgaan, waar-

door, in wijder kring de vruchten van dezen arbeid bekend worden gemaakt. Ofschoon in de eerste plaats bedoeld voor de vorming van de verplegers aan deze stichtingen, zal dit maand-schrift ongetwijfeld ook buiten dezen kring vele lezers vinden. Wie is er die niet in eigen gezin met krankheid te worstelen heeft, en gaarne van bevoegde Christelijke zijde wenken ontvangen zal over gezondheidsleer, ziekenverpleging, eerste hulp bij ongelukken enz.?

En dat in dit tijdschrift het Christelijk beginsel op den voorgrond zal staan, getuigt niet alleen de schoon gekozen naam *Rekja*, d. w. z. de Heere geneest, maar niet minder de duidelijke verklaring, die de redactie in haar eerste nummer aflegt: „De grondslag van ons blad kan geen andere zijn, dan... die wij persoonlijk aanvaarden, als fundament voor onze gansche levensbeschouwing, de Christelijke, opgevat naar de Gereformeerde belijdenis.“

Wij bevelen dit tijdschrift gaarne aan.

A. TROELSTRA. De toestand der Catechesen in Nederland, gedurende de voorreformatorische eeuw. Groningen, J. B. Wolters, 1901.

Dit proefschrift, waarmede de heer A. Troelstra, predikant te Willemsdijk, den doctorstitel aan de Universiteit te Utrecht verwierf, is slechts de voorloop van een meer uitgebreid werk, dat de schrijver zich voorstelt in het licht te geven over de Catechesen in Nederland. Deze proeve toont, dat de schrijver alleszins de bekwaamheid bezit, om zulk een arbeid met goed gevolg tot stand te brengen. Het vermaakt reeds een goeden historischen blik, dat hij het tijdvak der reformatie niet opvat als een novum quid, maar wortelen laat in hetgeen daaraan voorafging, en daarom eerst een onderzoek instelde, naar hetgeen vóór de reformatie in ons vaderland aan de catechesen gedaan werd. En dit onderzoek is met groote nauwkeurigheid, met noemde vlijt en met veel scherpcinnigheid geschild. De schrijver heeft hier een terrein onzer vaderlandsche kerkgeschiedenis, dat nog geheel braak lag, ontgonnen; hij heeft daartoe uit allerlei bibliotheken tal van oude handschriften moeten bijeenverzamen, ontloffen en de stof rangschikken. En wie wil in deze stoffelijke perkamenten gestudeerd heeft, zal bewondering gevoelen voor den rijkdom van materiaal, die hier verwerkt is geworden. Afzonderlijk worden behandeld het voorbereidend onderwijs in huis en school, het blechonderwijs, het katechetisch onderwijs in de openbare catechisatie en de preek, het onderwijs door de kunst en de gelegenheid tot zelfonderwijzing door didactische en stichtelijke literatuur. De vraag zou kunnen gedaan worden, of hier de grenzen der catechesen wel behoorlijk zijn in acht genomen. De armoede der eigelijke catechesen in de Roomsche kerk, voor de reformatie, heeft den schrijver er toe verleid, zich op allerlei ander terrein uitstapjes te veroorloven; doordandelen en muurschilderingen kunnen toch bezwaarlijk als catechetische hulpmiddelen gelden. Feitelijk geeft dit proefschrift dan ook veel meer dan het bedoeld; het doet ons zien, al wat in de middel-eeuwen door de Roomsche kerk is aangewend, om kennis van de religie en de ethiek onder het volk te verspreiden. Bij een vertere voortzetting van dezen arbeid, zal de schrijver dan ook wel doen, met zich meer te beperken tot zijn eigenlijke onderwerp. Maar deze kritiek neemt niet weg, dat het proefschrift een verstandig licht heeft geworpen op menig duister punt, en vooral dienen kan, om de bepalingen door onze kerken na de reformatie omtrent de catechesen gemaakt, inzonderheid op de Synode van Dordt, beter te verstaan. Er blijkt ook hier weer, niettegenstaande de principiële verandering, die de Reformatie te weeg bracht, een continuïteit te bestaan, die nauwelijks vermoed werd. En het is de groote verdienste van het proefschrift, hierop den vollen nadruk te hebben gelegd.

De principiële quaesties komen, gelijk van zelf spreekt, in deze historische studie minder ter sprake. Toch toont de zeer bezadigde maar juiste kritiek, die aan het slot over de catechesen vóór de reformatie geveeld wordt, dat de schrijver in hoofdzaak een juiste opvatting van de catechesis heeft, en kunnen wij met goed vertrouwen de voltooiing van dezen arbeid afwachten, die een sieraad voor onze kerkgeschiedenis belooft te worden.

Dr. H. H. KUYPER.

Uit de Pers.

In de Utrechtse Kerkbode schrijft Ds. Fernhout:

Wat onze missionaire Dienaren op Midden Java voor alles begeren is, zou schrijven we in ons voorgaand nummer, de bediening der Sacramenten, met name die van het H. Avondmaal. En, bij het velerlei gemis dat ze zich om 's Heeren wille moeten getroosten, hebben ze er recht op, dat de Kerken althans in deze leemte voorzien.

Nu kan deze voorziening in het afgetrokene op verschillende manieren getroffen worden.

Allereerst zouden de Kerken in Nederland daarvoor de hulp kunnen innemen van de Kerken van Batavia en Soerabaya. En deze hulp zou dan in tweeërlei vorm kunnen worden verleend.

De missionaire Dienaren zouden, zonder zich bij één dezer kerken te voegen, van de kerkeraad te Batavia en te Soerabaya verlot kunnen krijgen, om, zoo dikwijls in hunne kerken het H. Avondmaal wordt beleden, desverreicht onder overleg, ging van een goed getuigenis aangaande hun wandel, daar ter plaatse het Sacrament te komen gebruiken.

De kerken van B. en S. zouden echter ook een zeker aantal keeren per jaar haar Dienaar naar ons arbeidsveld kunnen zenden, om daar aan de

saamgekomen missionaire dienaren het H. Avondmaal uit te reiken.

Aan de eerste wijze van doen zijn geen geringe bewaaren verbonden. En finaal en met het oog op den arbeid. Want een reis van Djocja, Poerworedjo, Kebonjati en Poerbolingo is geen klein en goedkoop uitstapje, al moet aanstands toegegeven, dat, zoo er geen andere weg op te vinden was, dit bewaar ware te boven te komen.

De tweede vorm van hulp zou wellicht bewaaren ontmoeten bij de kerken van Batavia en Soerabaya. En bovendien, het is ook niet in te zien, waarom de Dienaren van deze beide kerken op Midden-Java zouden moeten komen doen, wat elk van de missionaire Dienaren, daartoe door zijn kerkeraad gemachtigd, evengoed en met veel minder moeite doen kan.

Zoo men alleen aan de missionaire Dienaren denkt, is, dunkt ons, dan ook de eenvoudigste oplossing van t vraagstuk deze, dat ze door de zedende kerken gemachtigd worden, om beurtelings in hun kring het Sacrament uit te reiken.

Doch daarmee zou men de missionaire Dienaren in deze belijdenis en oefening van de gemeenschap der heiligen losmaken van hunne huisgenooten, van de overige arbeiders en arbeiders in onze zending en van de Europeesche christenen van gereformeerde belijdenis in hunne omgeving.

En dat nu schijnt ons niet alleen onnatuurlijk en hard, maar ook in strijd met alle goede beginselen en schadelijk.

Het komt ons voor, dat men bij dit vraagstuk de overige arbeiders en gereformeerde belijders bij de missionaire Dienaren insluiten moet, dat er dus gezocht moet worden naar een bediening van het H. Avondmaal, die hun allen gelijkelijk ten goede komt.

Ook tot bereiking van dit doel staan in 't afgetrokkene verschillende wegen open.

In de eerste plaats zou men al de Geref. Europeesche christenen en gereformeerde Kerk in optima forma kunnen laten insluiten.

Natuurlijk zou het ver uiteen-wonen van de leden, dan wel veel van de wist den verloren gaan; maar principieel zou dit toch op Java met zijn eigenaardige ineenloop van de bevolking minder bezwaar opleveren dan ten oost; en in elk geval verkreeg men zoo althans eenig kerkelijk saamleven en had men ook de bediening des H. Avondmaals. Alleen maar — deze uitweg wordt afgesloten door hetzelfde bezwaar, dat ook in den weg staat aan de aansluiting onzer missionaire Dienaren bij de Kerken van Batavia en Soerabaya: dat ze n.l. zoodoende tegelijkertijd lid zouden zijn van twee onderscheidene Kerken. Als ze in eigen kring het H. Avondmaal zullen ontvangen, zou er daaraan niets anders optieten, dan ze te laten formeeren een kerk van min-vaste formatie.

Een „zendingskerk“ zou dit niet kunnen zijn.

Want een zendingskerk, hoe onvolkomen en onvast ze ook aanvankelijk moge zijn, heeft de bestemming en de neiging om tot steeds vaster formatie te komen. En juist die vaste formatie moet in dit geval vermeden.

Daarenboven, onze zendingsarbeid beoogt niet — althans tot dusver niet — de vergadering en instituering van kerken uit Europeaan en eveneens van kerken uit Indonesië en Java van naam, maar van Javaansche kerken. En alleen voor een Javaansche zendingskerk is er diensgevolge op ons terrein plaats.

Wat er — wij men de Europ. gereformeerden in een kring saambrengen — in de gegeven omstandigheden alzo overschiet, is alleen het formeeren van een of meer „gelogenheids-“ of „nood-kerken“.

Gelijk bekend is, waren zulke gelogenheids-kerken in den bloei tijd onzer gereformeerde kerken nieuw reumde. Ze werden in oorlogstijd gevormd in 't leger en op de vloot. Men vond ze ook op de schepen die naar India moesten of van daar terugkeerden, en in allerlei andere omstandigheden die tijdelijk een groter of kleiner getal geloovigen, buiten het terrein van wel geoorde kerken, saambrachten.

Het eigenaardige van zulke gelogenheidskerken lei in haar onvoldoende gestalte en tijdelijkheid duur. Men had er, waar 't mogelijk was, wel een Dienaar des Woords, maar geen onderlingen en evenmin Diakenen.

Welnu zulk een gelogenheidskerk (of kerken) zou, dunkt ons, onze broeders enusters op Midden-Java kunnen helpen.

Ze hadden dan wel niet alles wat ze wenschen; maar ze waren toch ook niet langer van alles verstoken.

Tegen de bediening van het H. Avondmaal in hun kring zou voor 't minst geen bezwaar kunnen gemaakt worden. Althans. Voetst zou er geen verandering tegen hebben. Want als hij in P. H. L. T. IV, III. Quest. van zijn Polit. Ecol. de vraag behandelt, of de Doop en het Avondmaal des Heeren gevoelig in een legerplaats kunnen bediend worden, is de eenige reden, waarom hij ten opzichte van het Avondmaal aarzelt, deze, dat de lidmaten die in een legerplaats vertoeven, ni hier dan daar zijn; dat de dienaar ze niet kennen, en dat ze binnen korten tijd naar hunne woonplaats terugkeeren, waar ze dan het H. Avondmaal kunnen ontvangen.

Doch hij verzuimt niet op te merken dat in de Holl. Synoden vóór den vrede van 1648 beraadslaagd is over de vraag of en op welke manier het Avondmaal des Heeren in een legerplaats zou kunnen worden uitgedoeld.

Op de vraag, of het H. Avondmaal zou mogen bediend worden op een vloot, die gedurende enige maanden onder zeil is, antwoordt hij met de weder-vraag: waarom de geloovigen, die zich op zulk een vloot bevinden, gedurende langen tijd verstoeken zouden moeten zijn van de vernieuwing en bevestiging hun geloofs. Zelfs aarzelt hij niet om voor hen, die nog niet ten H. Avondmaal werden toegelaten, in dergelijke omstandigheden onderwijs in de religie te eischen en toelating tot het H. Avondmaal op belijdenis des geloofs.

Nu kan men de bediening maken, dat een gelogenheidskerk, als wij bedoelen, toch wel wat te duurzaam zou zijn, om met die in legerplaats en vloot op één lijn gesteld te worden; maar noodkerk blijft ze niettemin, en hare groote duurzaamheid zou haar in 't oordeel van Voetius ten aanzien van het H. Avondmaal iets doen vóór hebben bij een dergelijke onvast formatie in een legerplaats.

Het komt ons daarom voor, dat deze weg voor onze broeders enusters op Midden Java valt in te slaan.

De zedende Kerken zouden dan hare respectieve Dienaren moeten machtigen, om in deze onvast